

Innst. 91 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Meld. St. 20 (2009–2010)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om omorganisering av ABM-utvikling

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Kulturdepartementet redegjør i meldingen kort for forslag til endringer i arbeidsdelingen mellom de statlige institusjonene på arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet, som lovet i debatten om St.meld. nr. 49 (2008–2009) Framtidas museum (museumsmeldingen) 2. mars 2010.

Utgangspunktet for meldingen er den varslede gjennomgangen av hvem som bør ha ansvaret for statlige bibliotekoppgaver, jf. St.meld. nr. 23 (2008–2009) Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid (bibliotekmeldingen), jf. Innst. S. nr. 320 (2008–2009).

I perioden etter Stortingets behandling av bibliotekmeldingen har det pågått en dialog mellom berørte parter om bibliotekoppgavene. På grunnlag av denne prosessen ønsker departementet at bibliotekoppgavene samles i Nasjonalbiblioteket. Oppgaver knyttet til konsortieavtaler vil imidlertid bli overført til Norsk vitenskapsindeks, et planlagt organ underlagt Kunnskapsdepartementet. Dette har aktualisert spørsmålet om hvordan resten av ABM-utviklingsoppgaver bør ivretas i framtida. Her ønsker departementet å samorganisere den resterende delen av ABM-utvikling med Norsk kulturråd.

1.2 Departementets vurdering

I bibliotekmeldingen la departementet til grunn at føringene for ABM-utvikling har vært for uklare, at spennet i aktiviteter har vært for stort, og at merverdien for arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet har vært utydelig. Det ble lagt vekt på at hovedutfordringen fremover er å gjennomføre de tiltakstypene som i størst monn gir en utvikling som både er sektorspesifikt faglig utviklende, og som fremmer samhandling og samordning der dette er ønskelig. Det ble lagt vekt på at det bør rettes større oppmerksomhet mot samordning innenfor sektorene, samtidig som det arbeides med felles utfordringer, ikke minst de digitale. Samtidig er det nødvendig å klargjøre ansvar og roller på statlig nivå.

En omorganisering vil kunne føre til et bedre og mer målrettet arbeid med framtidens digitale utfordringer på arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet.

Etter en samlet vurdering, og gjennom dialog med partene høsten og vinteren 2009–2010, foreslår departementet at Nasjonalbiblioteket får ansvar for de bibliotekoppgavene ABM-utvikling har ivaretatt. Dette vil klargjøre roller og ansvar på statlig nivå og sikre fremdrift for viktige utviklingsoppgaver som biblioteksektoren står overfor. Omstillingen vil etablere et styrket bibliotekfaglig miljø i Nasjonalbiblioteket og legge forholdene til rette for økt samarbeid og samordning både når det gjelder universitets- og høyskolebibliotekene, andre fagbiblioteker, instituttsektoren og folkebibliotekene. Departementet ønsker å overføre 19 stillinger fra ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket. Nasjonalbibliotekets strategi og grunnlagsdokumenter må utvikles for å ivareta de nye og utvidede ansvarsområdene som institusjonen blir tillagt gjennom omstillingen.

Videre ønsker departementet at fire stillinger fra bibliotekavdelingen knyttet til konsortieavtaler og

rådgivning mot universitets- og høyskolesektoren, i tillegg til to andre stillinger overføres til den planlagte publikasjonsdatabasen for universitets- og høyskolesektoren, instituttsektoren og de regionale helseforetakene. Databasen skal kalles Norsk vitenskapsindeks (NVI) og skal inngå i et større nasjonalt system for forskningsinformasjon (CRISTIN). Dette skal gi bedre offentlig tilgang til vitenskapelige publikasjoner og en effektiv utnyttelse av forskningsressurser og forskningsresultater. En viktig funksjon er også at registrering i databasen skal være grunnlag for finansieringssystemene for forskningsbaserte publikasjoner. NVI planlegges etablert ved årsskiftet 2010–2011.

Målet er et optimalt samarbeid og en arbeidsdeling som på best mulig måte utnytter statens midler til bibliotek og skaper gode og fremtidsrettede løsninger. Det forutsettes at Nasjonalbiblioteket både har et utviklingsansvar og et overordnet ansvar for både folkebibliotek og fag- og forskningsbibliotek, og at det ikke bygges opp noe som kan føre til en todeling av ansvaret.

Departementet forbereder parallelt et arbeid for å utforme et nytt regelverk for Norsk kulturråd som skal klargjøre forholdet mellom Kulturrådet som et faglig autonomt og kollegialt organ som yter prosjektstøtte fra Kulturfondet, og Kulturrådets administrasjon som et eget forvaltningsorgan underlagt departementet med delegerte forvaltningsoppgaver i tillegg til sekretariatsfunksjoner.

Kulturrådet og ABM-utvikling har delvis felles fagområder innenfor kulturvern. Den faglige kompetansen i Kulturrådets administrasjon er beslektet med og vil kunne utfylle kompetansen i ABM-utvikling. Departementet mener at det både faglig og organisatorisk ligger til rette for å samorganisere den resterende delen av ABM-utvikling med Norsk kulturråds administrasjon. Dette gir grunnlag for å videreutvikle et sterkere fagmiljø og vil styrke forvaltning og rådgivning på kulturområdet. Resten av stillingene i ABM-utvikling vil derfor bli overført til Norsk kulturråd (administrasjonen) per 1. januar 2011. Dette omfatter om lag 40 årsverk. Det vil være behov for nye grunnlagsdokumenter og det må utformes en ny strategi for Norsk kulturråd som ivaretar det utvidede ansvarsområdet.

Forslag til fordeling av driftsmidler og prosjektutviklingsmidler mellom de ulike institusjonene vil bli omtalt i departementets budsjettproposisjon for 2011. Overføring av stillinger fra ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket vil bli effektivt per 1. juli 2010.

Departementet har videre sendt på høring et forslag om endring i lov av 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek § 13. Endringsforslaget fastsetter at departementet eller den departementet bestemmer, ivaretar statlige bibliotekoppgaver etter lov om fol-

kebibliotek. Departementet kommer tilbake til Stortinget med en egen lovproposisjon om saken.

Det er de siste ti årene iverksatt en rekke strukturelle grep i fylker og kommuner for å samordne og se felles behov og utfordringer for hele arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet i sammenheng. Departementet mener at det også i framtida vil være nødvendig å se sektorene i sammenheng. Departementet legger imidlertid til grunn at målet om økt samarbeid i arkiv-, bibliotek- og museumssektoren må være en grunnleggende forutsetning for alle institusjonenes arbeid og må håndteres i et nærmere samarbeid mellom de samlingsforvaltende institusjonene. I framtida skal derfor det tverrgående perspektivet tydeliggjøres i både Nasjonalbibliotekets, Arkivverkets og museumssektorens målsettinger. Ikke minst må det tilrettelegges for et bedre og mer målrettet samarbeid om digitaliserings spørsmål slik det også er forutsatt i digitaliseringsmeldingen.

1.3 Økonomiske og administrative konsekvenser

De endringene som skisseres innebærer for det første at ABM-utvikling vil opphøre som egen institusjon fra og med 1. januar 2011.

For det andre vil Nasjonalbiblioteket bli tillagt nye forvaltningsoppgaver av en noe annen art enn den oppgaveporteføljen institusjonen til nå har hatt ansvaret for. Nasjonalbiblioteket vil ivareta statlige bibliotekoppgaver etter lov om folkebibliotek, og vil også få et klarere mandat til å samarbeide med og samordne sine aktiviteter mot universitets- og høyskolesektorens bibliotekløsninger.

For det tredje innebærer omorganiseringen at Norsk kulturråd vil få nye oppgaver og roller, særlig på museumsfeltet.

Konkret vil statlige arbeidsplasser bli overført fra ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket, Norsk vitenskapsindeks og Norsk kulturråd. Denne omorganiseringen av oppgaver og personell vil bli behandlet etter gjeldende lover og regler for statlige omstillinger. Det legges opp til at omstillingen skal skje innenfor gjeldende bevilgninger. Eventuelle merutgifter som følge av oppgaveoverføringen vil bli dekket over Kulturdepartementets budsjett.

2. Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Sosialistisk Venstreparti, Gina Knutson Barstad, og fra Senterpartiet, Christina Nilsson Ramsøy, merker seg at regjeringen legger til grunn at føringene for ABM-utvikling har vært for uklare, at spenning i aktiviteter har vært for stort,

og at merverdien for arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet har vært utydelig.

Flertallet registrerer videre at hovedutfordringen fremover er å gjennomføre de tiltakstypene som i størst monn gir en utvikling som både er sektorspesifikt faglig utviklende, og som fremmer samhandling og samordning der dette er ønskelig og hvor det må rettes større oppmerksomhet mot samordning innenfor sektorene, samtidig som det arbeides med felles utfordringer, ikke minst de digitale. Det er samtidig nødvendig å klargjøre ansvar og roller på statlig nivå.

Flertallet stiller seg bak behovet for en omorganisering som kan føre til et bedre og mer målrettet arbeid med framtidens digitale utfordringer på arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, tar til etterretning at regjeringen uten nærmere konsultasjon med Stortinget har besluttet en avvikling av ABM-utvikling. Disse medlemmer mener det er påfallende at regjeringen har gjort dette uten noen grundig prosess med ansatte og med svært liten konsultasjon med de relevante fagmiljøer. Disse medlemmer konstaterer at regjeringen allerede har tatt viktige skritt i forhold til gjennomføring av nedleggelsen av ABM-utvikling. For alle praktiske henseender er således behandlingen av Meld. St. 20 (2009–2010) uten reell betydning for hovedgrepene som gjøres. Disse medlemmer vil påpeke at avviklingen av ABM-utvikling var en svært viktig beslutning som burde ha vært gjenstand for en bredere behandling, der de konkrete løsningene hadde vært bedre drøftet enn det disse medlemmer mener er tilfellet for den knapt fire sider lange stortingsmeldingen. Disse medlemmer konstaterer at regjeringen ikke legger frem fyllestgjørende beskrivelser av omleggingenes egentlige innhold og faglige konsekvenser. Det vises til at Nasjonalbibliotekets strategi og grunnlagsdokumenter må ivareta institusjonens utvidede ansvarsområde, uten noen drøfting av hva dette innebærer. Det vises også til et kommende nytt regelverk for Norsk kulturråd uten at regjeringen her heller anviser nærmere innhold. Disse medlemmer har merket seg at det i begrunnelsene til enkelte løsninger blant annet vises til behandlingen av bibliotekmeldingen, Meld. St. 24 (2008–2009) og digitaliseringsmeldingens innstilling, Innst. S. nr. 321 (2008–2009). Disse medlemmer vil understreke at disse dokumentene ble behandlet av Stortinget uten at nedleggelse av ABM-utvikling var sett på som aktuelt, og at

viktige problemstillinger knyttet til denne eventualitet derfor ikke ble drøftet.

Disse medlemmer mener det mangelfulle grunnlag, og mulighet for reell behandling, Stortinget er invitert til å behandle dette viktige saksfeltet på, bidrar til at den organisering som nå gjennomføres får en svak politisk forankring. Disse medlemmer mener dette er svært uheldig for en så vidt grunnleggende og langsiktig omlegging som her gjennomføres. Disse medlemmer vil derfor ved senere korsveier da de aktuelle forskriftsverk, budsjetter og andre styrende dokumenter foreligger, fortløpende måtte komme tilbake til de løpende problemstillinger som må ventes å reise seg. Disse medlemmer viser her til den usikkerhet i forhold til premisene som de relevante fagmiljøer og organisasjoner gav uttrykk for under sakens høringer.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti stiller seg ikke avvisende til den type omorganiseringer som skisseres i meldingen. På bakgrunn av den informasjonen som er gjort tilgjengelig, ser dette medlem at overføring av oppgaver til Nasjonalbiblioteket, Norsk vitenskapsindeks og Norsk kulturråd kan være en hensiktsmessig løsning som kan bidra til å målrette arbeidet i større grad. Dette medlem mener imidlertid det er svært krittikkverdig at regjeringen i denne sak har lagt frem et mangelfullt grunnlag for Stortinget, og at Stortinget ikke har vært involvert i prosessen før regjeringens beslutning blir effektivt.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at Museumsforbundet må være en aktiv medspiller i arbeidet med den faglige oppfølgingen av museumsreformen. Disse medlemmer er meget fornøyd med at Museumsforbundet vil følge nøye med den foreslåtte nyorganiseringen av «rest-ABM». Disse medlemmer mener at det er viktig at forbundet deltar i samarbeid og samtaler om den videre prosessen. Disse medlemmer er opptatt av at det nye sammensatte utviklingsorganet organiseres på en måte som er hensiktsmessig for å følge opp museene og arkivenes utviklingsoppgaver. Derfor forventer disse medlemmer at museums- og arkivoppgavene får en tydelig og klar organisering. Disse medlemmer mener at når regjeringen først har foretatt endringer i ABM-utviklings ansvar for de statlige bibliotekoppgaver, er det naturlig at det foretas en gjennomgang av de resterende oppgaver.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet ser at det fortsatt ligger store mengder kunst- og kulturgjenstander bortgjemt, og tildels glemt, i magasinene. Disse medlemmer mener

at publikum fortjener å få glede av disse, og at mange i næringslivet er interessert i å leie dem for dekorasjon i sine lokaler. Disse medlemmer mener at vår kulturarv er en viktig bærebjelke i samfunnet og en av flere nøkler til en felles forståelse og felles referanserammer. Samtidig er vår kulturarv en rik og god kilde til forskning. Disse medlemmer mener også at en større tilgjengelighet vil bidra til en rikere samfunnsdebatt og en god fremdrift i forskningen. Derfor er det spesielt viktig at tilgjengeligheten er god. En god tilgjengelighet kan i mange tilfeller sikres i et samarbeid mellom offentlige og private aktører.

Bibliotek

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, stiller seg bak regjeringens forslag på bakgrunn av ulike vurderinger, samt dialogen som har vært ført med partene høsten og vinteren 2009–2010 om at Nasjonalbiblioteket får ansvar for de bibliotekoppgavene ABM-utvikling har ivaretatt. Dette vil etter flertallets syn klargjøre roller og ansvar på statlig nivå og sikre fremdrift for viktige utviklingsoppgaver som biblioteksektoren står overfor.

Flertallet er enig i at omstillingen vil kunne bidra til et styrket bibliotekfaglig miljø i Nasjonalbiblioteket. Dette vil legge forholdene til rette for økt samarbeid og samordning både når det gjelder universitets- og høgskolebibliotekene, andre fagbiblioteker, instituttsektoren og folkebibliotekene.

Flertallet stiller seg videre bak regjeringens ønske om å overføre i alt 14 stillinger fra Bibliotekavdelingen ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket pluss fem stillinger fra andre avdelinger. I tillegg skal det fra ABM-utvikling overføres fire stillinger fra Bibliotekavdelingen og to administrative stillinger til den planlagte publikasjonsdatabasen for universitets- og høgskolesektoren, instituttsektoren og de regionale helseforetakene.

Flertallet er enig i målsettingen om at denne omorganiseringen på biblioteksiden vil gi et optimalt samarbeid og en arbeidsdeling som på best mulig måte utnytter statens midler til bibliotek og skaper gode og fremtidsrettede løsninger.

Flertallet vil derfor understreke betydningen av at Nasjonalbiblioteket både har et utviklingsansvar og et overordnet ansvar for både folkebibliotekene og fag- og forskningsbibliotekene, og at det ikke bygges opp noe som kan føre til en todeling av ansvaret.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti tar til etterretning at bibliotekoppgavene

skal overføres Nasjonalbiblioteket. Disse medlemmer konstaterer at spørsmålet om den dobbeltrolle Nasjonalbiblioteket dermed kommer i både som utvikler og tildeler av utviklingsmidler til andre aktører innenfor feltet, eksempelvis folkebibliotekene, ikke er fyllestgjørende avklart eller problematisert.

Kulturrådet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, er enig i at det settes i gang et arbeid for å utforme et nytt regelverk for Norsk kulturråd.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ser at Kulturrådet og ABM-utvikling har delvis felles fagområder innenfor kulturvern, og at den faglige kompetansen i Kulturrådets administrasjon er beslektet med og vil kunne utfylle kompetansen i ABM-utvikling.

Dette flertallet er derfor enig i at det både faglig og organisatorisk legges til rette for å samorganisere den resterende delen av ABM-utvikling med Norsk kulturråds administrasjon. Dette vil etter dette flertallets mening gi grunnlag for å videreutvikle et sterkere fagmiljø og vil styrke forvaltning og rådgivning på kulturområdet. Som en konsekvens av dette ser dette flertallet behovet for at resten av stillingene i ABM-utvikling overføres til Norsk kulturråd. Dette vil omfatte om lag 40 årsverk.

Dette flertallet kjenner til at det de siste ti årene er iverksatt en rekke strukturelle grep i fylker og kommuner for å samordne og se felles behov og utfordringer for hele arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet i sammenheng. Dette flertallet deler derfor regjeringens synspunkter på at det også i framtida vil være nødvendig å se sektorene i sammenheng.

Dette flertallet er videre enig med regjeringen i at målet om økt samarbeid i arkiv-, bibliotek- og museumssektoren må være en grunnleggende forutsetning for alle institusjonenes arbeid. Dette må håndteres i et nærmere samarbeid mellom de samlingsforvaltende institusjonene.

Dette flertallet legger videre til grunn at et slikt tverrsektorielt samarbeid må tydeliggjøres i både Nasjonalbibliotekets, Arkivverkets og museumssektorens målsettinger. Ikke minst må det tilrettelegges for et bedre og mer målrettet samarbeid om digitaliseringsspørsmål, slik det også er forutsatt i digitaliseringsmeldingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti tar til etterretning at museums- og arkivfeltet skal overføres til Norsk kulturråd. Disse medlemmer konstaterer at denne overføringen

gjennomføres uten at nytt regelverk for kulturrådet er utformet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil påpeke at Norsk kulturråd gjennom innarbeidelsen av museums- og arkivfeltet tillegges store oppgaver som fordrer betydelig tilføring av, så vel økonomiske, som administrative og faglige ressurser.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener dette grepet bidrar til en ytterligere maktkonsentrasjon om Norsk kulturråd og tar til etterretning at dette perspektivet ikke er problematisert i meldingen.

Disse medlemmer konstaterer at arkivfeltet er viet liten oppmerksomhet i meldingen. Disse medlemmer mener det er behov for et løft på arkivfeltet både i utviklingen av nye prosjekter for ivaretagelse av eksisterende udekkede behov, og ikke minst, i forhold til de nye behov, metoder og tekniske løsninger nye digitalt baserte arkiver innebærer. Disse medlemmer har også merket seg at arkivdanning ikke synes å være behandlet i meldingen. Disse medlemmer mener det er grunn til å reise spørsmål om de deler av arkivfeltet som faglig sett ligger til arkivdanningen vil finne en optimal aktør i Norsk kulturråd. Disse medlemmer mener en alternativ plassering i Direktoratet for IKT og forvaltning burde vært drøftet.

Disse medlemmer ser at behovet for tverrsektorielt samarbeid nevnes i meldingen, og at den faglige og teknologiske koordinering i feltet som lå til grunn for etableringen av ABM-utvikling, tenkes ivaretatt på annen måte under ny organisering. Disse medlemmer mener dette er en sentral pro-

blemstilling der løsninger burde vært tydeligere drøftet og anvist.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enig i at de endringene som skisseres i denne meldingen innebærer at ABM-utvikling vil opphøre som egen institusjon fra og med 1. januar 2011.

Flertallet ser videre at Nasjonalbiblioteket blir tillagt nye forvaltningsoppgaver av en noe annen art enn den oppgaveporteføljen institusjonen til nå har hatt ansvaret for. Nasjonalbiblioteket vil ivareta statlige bibliotekoppgaver etter lov om folkebibliotek og vil også få et klarere mandat til å samarbeide med og samordne sine aktiviteter mot universitets- og høyskolesektorens bibliotekløsninger.

Videre registrerer flertallet at omorganiseringen innebærer at Norsk kulturråd vil få nye oppgaver og roller, særlig på museumsfeltet.

Flertallet stiller seg bak den foreslåtte endringen og at det av den årsak vil bli overført statlige arbeidsplasser fra ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket, Norsk vitenskapsindeks og Norsk kulturråd.

3. Komiteens tilråding

Komiteen viser til meldingen og til sine merknader og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Meld. St. 20 (2009–2010) – om omorganisering av ABM-utvikling – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 23. november 2010

Gunn Karin Gjul

leder

Kåre Simensen

ordfører

